

Kohtuutalous – yltäkyläisyyden myytistä vapaaehtoiseen yksinkertaisuuteen

Degrowth on käännetty mm. sanoilla kohtuutalous, talouslasku ja kasvun purkaminen. Termi on peräisin ranskankielisestä talouskeskustelusta, jossa sillä tarkoitetaan talouskasvun tavoittelusta luopuminen. (Talous kasvun jälkeen, sivun 15 alaviite).

”Maailma tuottaa kylliksi tyydyttääkseen jokaisen tarpeet, mutta ei kylliksi tyydyttääkseen jokaisen ahneuden.” Mahatma Gandhi

Alku

Monet arkiset toimemme kuluttavat paljon energiaa ja raaka-aineita. Energian ja raaka-aineiden vaihdon prosessia kutsumme taloudeksi. Kaikkien näiden yksilöllisten toimien summaa sanotaan talouskielellä bruttokansantuotteeksi (BKT). Sillä mitataan maan taloudellista menestystä.

Kulutussyhteiskunnassa BKT ei oikein voi lakata kasvamasta. Talouden pitäisi aina viedä meitä pidemmälle. Sen lisäksi, että talous vastaa tarpeisiimme, talous kasvaa myös mainonnan avulla: se pitää kasvua yllä. Jossakin vaiheessa taloudesta on tullut palvelijan sijaan hallitsija. Ihmisistä on tullut ennen kaikkea kuluttajia.

Seurauksena on ennen näkemätön luonnon resurssien kulutus. Nykyisellä luonnonvarojen käytöllä tarvittaisiin 1,6 maapalloa tuottamaan kestävästi ihmiskunnan käyttämät luonnonvarat. Jos kaikki eläisimme kuin eurooppalaiset keskimäärin, tarvittaisiin 4 maapalloa. Ja yli 5 maapalloa, jos eläisimme kuten USA:n keskiwertokansalainen.

Samaan aikaan kun BKT on kasvanut, varallisuuden jakautuminen on yhä epätasaisempaa. Vuosisadan nopean kasvun jälkeen puolet maapallon varallisuudesta omistaa yksi prosentti asukkaista. Kulutuksen ja jätteiden yhteiskunta liittyy siihen, että omistaminen on tullut tärkeämmäksi kuin oleminen. Tästä asenteesta on tullut kuin uusi uskonto, kasvun uskonto.

Historiallinen katsaus

Tämä kertomus alkaa teollisesta vallankumouksesta. Sen seurauksena tekniikka ja talous hallitsevat ihmisten elämää.

Esiteollisessa yhteiskunnassa talous oli yhteiskunnan osa. Teollisen vallankumouksen tuloksena markkinoiden vaihdannasta tuli yhteiskunnan sydän. (Mauro Bonaiuti, taloustieteilijä).

Tuotannon ja kulutuksen kierre johtaa kilpailuun maiden välillä. Nopea kasvu lisää rahoitus- ja sijoitustoiminnan painoarvoa.

Talous ohjaa ihmisten elämää ja tämä on ajan kanssa johtanut epätasa-arvoon kasvuun, se on jo näkyvissä. Ehkä on vaikeampi havaita, että tämä johtaa asteittain myös yhteiskunnan hajoamiseen.

Elintaso nousi nopeasti. Valitettavasti uusi talouskeskeisyys ei estänyt siirtomaavallan leviämistä tai maailman jakautumista blokkeihin 1900-luvun alkupuolella. Tuloksena oli tuhoisia sotia.

Käännös tapahtui toisen maailmansodan jälkeen. Tavoitteena oli saada aikaan vaurauden uusjako huipulta alaspäin. (Santiago Niño Becerra, taloudellisen rakenteen professori). Verotus takasi mahdollisuudet julkiseen kulutukseen ja täystyöllisyyteen. Kulutusjuhla sai ihmiset tuntemaan itsensä onnellisiksi ja äänestämään.

Taloukasvusta tuli kaiken päämäärä. Uusi keksintö televisio oli ennennäkemättömän tehokas markkinoimaan uusia tuotteita. Kun televisio saatiin joka kotiin, se oli ihanteellinen laite lisäämään myyntiä.

Olimme tulleet massatuotannon ja -kulutuksen aikakauteen, jonka polttoaineena oli mainosteollisuus ja joka oli onnistunut ennennäkemättömään eksponentiaaliseen kasvuun. Kulutusyhteiskunta oli syntynyt ja sen mukana yltäkylläisyyden myytti.

Teollistuminen vallankumous nojasi hiileen ja uudet massatuotannon vuosikymmenet laajamittaiseen öljyn tuotantoon.

Ilman fossiilisia polttoaineita nykyinen elintasoimme ei olisi mahdollinen, aikakautemme voisi sanoa fossiilisten polttoaineiden aikakaudeksi (Mariano Marzo Carpio, energiatalouden professori).

Öljy

Öljy vastaa noin kolmanneksesta primäärienergian kulutuksesta maapallolla ja toinen kolmannes tuotetaan hiilellä, sitten tulee maakaasu, vesivoima ja muut uusiutuvat energialähteet. Ydinvoima tuottaa vain 5 % primäärienergiasta (Antonio Turiel, fyysikko).

Riippuvuus öljystä johti kriisiin vuonna 1973. Samalla ruvettiin laajemmin kyseenalaistamaan rajattoman kasvun filosofiaa, jonka oli kyseenalaistanut muutama vuosi aiemmin Nicholas Georgescu-Roegen (romaniaalais-amerikkalainen matemaatikko, 1906–1994). Hän kiinnitti huomiota siihen, että rajallisella planeetalla rajaton kasvu on mahdottomuus.

Rooman klubi tilasi laajan raportin kuuluisalta Massachusetts Institute of Technology -yliopistolta. Kasvun rajat -raportti vahvisti, että jos väestönkasvu, saastuminen ja luonnonvarojen liikakäyttö jatkuisi, raja tulisi vastaan alle sadassa vuodessa.

Se oli käännekohta, joka voimisti suuria ympäristöjärjestöjä yhä laajempaan toimintaan luonnon puolustamiseksi.

300 vuotta teollista toimintaa on kuluttanut fossiilisia polttoaineita, joiden syntyminen on kestänyt 300 miljoonaa vuotta. Fossiiliset polttoaineet ovat peräisin kasveista. Odotammeko siis taas uutta öljyvarantoa 300 miljoonaa vuotta? Ei, meidän on siis löydettävä tie hiljentää vauhtia. (Bob Thomson, insinööri, Degrowth Canada).

Piti siis parantaa energiakäytön tehokkuutta, tuottaa vähemmällä energiankäytöllä ja suunnata taloutta uudestaan.

Kestävä kehitys

Omaksuttiin uusi malli, kestävä kehitys. Se suuntaa myös ympäristötietoisuutta uudestaan. Se luottaa siihen, että tekniset parannukset tehostavat energiankäyttöä ja alentaa energian kulutusta. Digitaalisuus ja Internet johtavat myös globalisaation kiihtymiseen.

Muinainen keksintö nousee taloustoiminnan keskiöön, osakemarkkinat.

Osakemarkkinoita vääristävät suuret pääomat ja eläkerahastot, jotka voivat heilauttaa pörssikursseja mielensä mukaisesti. Raaka-aineiden hinnat nousevat: öljy, vehnä, soija, riisi, kaakao, kahvi jne. Ryöstämme osan maapallon asukkaista, jotta saamme näitä raaka-aineita (Francisco Álvarez Molina).

Rahatalouden ja reaalityalouden kierteet ajavat taloudellista kasvua. Kuitenkin, energian riittävyys on rajoittava tekijä. Talouskasvu ja energiakulutuksen kasvu menevät käsi kädessä, ainakin vuoteen 2010 asti.

Raaka-ainepula ja ympäristöongelmien kasvu asettaa kyseenalaiseksi idean siitä, että jatkuva kasvu ja kestävyys voidaan sovittaa yhteen.

Noin 2001–2002 tajusimme, että ”kestävä kasvu” on ajattelua vääristävä käsite. Tarvitaan toinen vaihtoehto. Degrowth oli provosoiva idea, halusimme osoittaa tarvetta siirtyä pois harhaanjohtavasta käsitteestä. Pitää siirtyä pois kasvun ja kehityksen yhteiskunnasta. Teknologian sijaan tarvitaan yhteiskunnallinen ratkaisu (Serge Latouche, taloustieteilijä).

Meille kestävä kehitys on kosmeettinen muutos, jonka tarkoituksena on jatkaa vanhaan malliin vaikka tarvitaan selkää muutosta (Vincent Cheynet, La Décroissance -lehti).

Velkaantuminen

Vihreän kasvun mallin mukainen rahatalous alkoi törmätä rajoihinsa. Ainoa keino taata kasvua, oli huolehtia siitä, että kuluttajilla oli tarpeeksi rahaa taskuissaan. Piti siis antaa sitä ilman vastinetta. Miten? Lainana. Lainarahan pumppaaminen talouteen mahdollisti kasvuvaiheet 1990-luvulla sekä vuosina 2003–2007. Tämä johti hintakupliin kun vastassa oli raaka-aineiden loppumisen aiheuttamat rajat. Talouskasvu on ollut tuotannon ja lainanannon oravanpyörä, joka on törmännyt aineellisiin rajoihin. Kotitaloudet ja yritykset eivät voi lainata enempää ja nyt meillä on tuotantomahdollisuuksien ylikapasiteetti. Vastaavasti meillä on kerääntynyt velkoja, joita voi olla mahdoton koskaan maksaa takaisin.

Niin kauan kun systeemi pyöri, kaikki näytti hyvältä, mutta nyt on tullut rajat vastaan.

Öljyhuippu

Aikaisemmat energiasiirtymät olivat vaihteittaisia, mutta öljyhuippu tulee olemaan jyrkkä ja äkillinen (Peak oil -raportti, USA:n energiavirasto).

Siis: viime vuosikymmenten talouskasvu on nojannut halpaan energialähteeseen, fossiiliset polttoaineet.

Globalisoituvassa talousjärjestelmässä tavaroiden ja ihmisten kuljettamisella on keskeinen rooli. Energiajärjestelmän kriittinen osa, heikoin lenkki on kuljetussektori, oli se sitten maa- meri- tai ilmakuljetukset ja siviili- tai sotilaalliset kuljetukset. Kuljetus nojaa tänään 94-prosenttisesti öljytuotteisiin.

Tunnettuja öljyvaroja on suurin piirtein sama määrä kuin mitä tähän asti on kulutettu. Ongelma vain on, että jäljellä olevien varojen hyödyntäminen on yhä hitaampaa ja kalliimpaa. Öljyn tuotanto seuraa kellomaista käyrää. Ensinnäkin se on halpaa ja helppoa, kunnes helpot varannot on käytetty ja huippu saavutetaan. Sitten seuraa tuotannon lasku ja kallistuminen.

Maassa on runsaasti öljyä, mutta silti huippu on ehkä saavutettu. Ennusteet vahvistavat tämän. Konventionaalisen öljyn rajat on saavutettu, tämän myöntävät kansainväliset järjestöt teollistuneissa maissa. Huippu saavutettiin noin vuonna 2010.

Ongelmat eivät ala silloin, kun viimeinen öljypisara on käytetty. Ongelmat alkavat silloin, kun tuotanto ei vastaa kysyntää. Uutta öljyä ei enää löydetä niin nopeasti kuin mitä vanhojen öljykenttien ehtyminen vaatisi.

Entä onko vaihtoehtoja, jotka mahdollistavat talouskasvun jatkumisen? Hiilen tuotannon huippu saavutetaan joidenkin ennusteiden mukaan jo vuosien 2015 ja 2020 välillä. Maakaasun huippu voisi tulla vähän myöhemmin, vuoden 2020 paikkeilla. Myös uraanin tuotanto saavuttaa huippunsa, ennusteiden mukaan noin vuonna 2030.

Teollisuus sulkee edelleen silmänsä pian pahenevasta energiapulalta. Lähi-idän öljy saadaan halvalla esimerkiksi 4 km syvyydeltä kun Meksikonlahden varat ovat noin 10 km syvyydessä. Se nostaa hintaa ja hidastaa tuotantoa. Ja öljyn tuotantoon tarvitaan yhä enemmän energiaa, hyötysuhde heikkenee.

Kun alussa Pennsylvaniassa, Teksasissa tai Lähi-idässä yhden öljybarrelin panoksella saatiin esimerkiksi 99 öljybarrelia, nyt suhde voi olla 1: 15–20. Jo kymmenkunta vuotta on jouduttu käyttämään myös ns. epäkonventionaalisia fossiilisia energialähteitä.

Kehitystä voidaan havainnollistaa pyramidilla, energiatiheys vähenee kun liikumme alaspäin. Myös ympäristöongelmat kasvavat.

Puhutaan suurista määristä ei-konventionaalista fossiilista energiaa. Mutta niiden hyödyntäminen on yhä hankalampaa. Sirutus (fracking) on uusi teknologia, jolla voidaan hyödyntää heikkoja

liuske kivivarantoja. Se on johtanut ympäristöongelmiin ja lisäksi hyötysuhde on todella heikko ja öljy kentät tyhjentävät äkillisesti.

Vaihtoehtoiset energialähteet

Entä vaihtoehtoiset energialähteet? Voivatko ne korvata fossiilisia polttoaineita teollisuusyhteiskunnan perustana?

Näyttää epätodennäköiseltä, että voisimme tuottaa niin paljon tuulella, auringolla jne. Erityisesti kuljetussektori on hankala. Ja valtava tavaratarjonta perustuu juuri halpaan kuljetukseen. Koko liikenteen sähköistäminen olisi kallista ja vaatisi sekin valtavasti energiaa. Voi olla, että vaihtoehtoisilla energialähteillä voidaan tuottaa vain 10 % siitä energiasta, mitä tänään kulutamme.

Emme peri maapalloa vanhemmilta vaan lainaamme sen lapsiltamme.

Energiakriisi on vakava, mutta ekologinen kriisi on vielä pelottavampi.

Maapallon koko ekosysteemi on vaarassa ja ihminen on suurin muutoksen aiheuttaja.

Jos talousjärjestelmä pystyy ratkomaan rahatalouden kriisit, josta en ole varma, niin seuraava raja tulee vastaan: ympäristön sietokyky ja raaka-aineiden riittävyys. Yksi vakavimmista ongelmista on ilmastonmuutos (Carlos Taibo, yhteiskuntatieteiden professori).

Nykyjärjestelmä perustuu hyperkulutukseen ja megajätteidentuotantoon. Se perustuu oletukseen, että resursseja on rajattomasti. Tänään näemme, että tämä ajattelu johtaa kasvaviin ongelmiin.

Todistamme jo tämän historiallisen hetken, pitää löytyä uusi suunta pian.

Vapaaehtoinen yksinkertaisuus

Onni on sielun ominaisuus, ei seuraus aineellisista oloista. (Aristoteles).

Nykyinen talousjärjestelmä perustuu työvoiman riistoon ja maapallon ryöstöön. Se on vastaus eksistentiaaliseen ahdistukseemme, kuoleman pelkoomme. Meidän pitää myöntää, että kapitalismi tuo meille lohtua ja iloa. Mutta se on huononlainen ilo, ahnehdinnan ja omistamisen ilo. Haluamme aina vain lisää varallisuutta, voimaa ja luonnon hallintaa. Suuri haaste tänään on muutos omistamisen ilosta olemisen iloon. Pitää tajuta, että ihminen on ennen kaikkea sosiaalinen olento. Pitää siis hylätä talusteorian lähtökohdat kuten itsekkyyks ja mainonta. Mainonta on kaksinkertainen valhe. Ensinnäkin se yrittää saada meidät uskomaan, että lisää on aina parempi. Ja toiseksi mainonta luo keinotekoisia brändejä. (Paul Ariès, yhteiskuntatieteilijä).

Markkinointi luo keinotodellisuuden, joka houkuttelee kuluttamaan. Rakennamme identiteettimme kuluttamalla. Mainonta on tehokas työkalu, joka vaikuttaa tekemisiimme. (Dalma Domenechini, kirjoittaja).

Talousjärjestelmä näyttää nyt vaativan lisää kulutusta ja ihmisten tarpeiden paisuttamista. Se saa meidät uskomaan siihen, että onnellisuus saavutetaan kuluttamalla. Kehittyneessä yhteiskunnassa kulutus on kuitenkin enemmän onnettomuuden oire kuin onni.

Kasvukritiikin takana on myös kritiikki rajoittamatonta kohtaan. On epärealistista ajatella, että kaikki maat voisivat saavuttaa amerikkalaista elintasoja. Kritisoimme myös ajatusta, että kaikkien pitäisi elää kuten amerikkalaiset.

Mutta taloustieteilijät väittävät, että markkinatalous löytää ratkaisuja niihin ongelmiin, joita se aiheuttaa. Talouden siirtyminen enemmän aineettomaan kulutukseen, prosessien hyötysuhteen paraneminen ja tieteen edistyminen sanotaan ratkaisevan ongelmia. Uusi teknologia on kuitenkin juuri kulutuksen kasvun tärkeä aiheuttaja.

Tehokkuus on parantunut, hyötysuhde noussut ehkä 20 tai 30 % 20 vuodessa. Silti öljyn, paperin, luonnon jne. kulutus on kasvanut. Hyötysuhteen kasvu ei aina alenna kulutusta: uudet lamput kuluttavat jopa 70 % vähemmän energiaa kuin vanhat, ja siksi jätämme valon päälle. Vähemmän kuluttavia autoja

käytetään enemmän.. Siksi uskomme, että keskustelu kohtuutaloudesta on ennen kaikkea kulttuurinen keskustelu. Meidän pitää muuttaa toimintatapamme ja siihen ei teknologia auta.

Tänään kaikki teknologinen kehitys nojaa kasvuideologiaan, pääomien kasautumiseen ja voittoon. Se on rahoitettu voiton ansaitsemiseksi. Meidän pitää muuttaa koko kehityksen sisältö, siitä kohtuutaloudessa on kysymys.

Kasvukritiikki on johtanut uuden yhteiskunnallisen suunnan nousuun.

Kohtuutalous ei ole säästöpolitiikkaa, vyönkiristystä eikä se ole sitä että uskottelemme että voimme tehdä samoin kuin ennen vähemmällä energialla. Kohtuutalous on uudenlaisen elämäntavan ja tuotantotavan keksimistä.

Lännen elämäntapa ei ole yleistettävissä koko maapallolle. Siksi rikkaiden maiden keskivertokansalaisten pitää keksiä tapoja, jolla voimme kuluttaa ”vähemmän mutta paremmin”.

Pitää vähentää tuotantoa ja kulutusta, mutta myös paljon enemmän. Pitää elvyttää sosiaalista elämää, elää luovempaa vapaa-aikaa, jakaa työtä tasaisemmin, vähentää monen infrastruktuurin volyyymia, elvyttää se paikallinen ja maaseutumainen elämä, jota olemme tuhonneet.

Jos kasvu tulee aineellisesti mahdolliseksi, ja se alkaa näyttää selvältä, valtio menettää uskottavuuttaan. Eli tulemme vallankumoukselliseen tilaan. Yksilö, joka on kääntynyt valtion puoleen ongelmiseen, toteaa yhä useammin, että ratkaisu on minussa itsessäni, omista toimistani ja naapuruston toimista. Kohtuutalous ja yksilöllinen vastuu on siis sidoksissa toisiinsa. (Christian Laurut, kohtuutalouskirjailija).

Kohtuutalous on demokraattinen päätös pärjätä vähemmällä, luopua kasvusta. Ja sen pitää tapahtua niin, etteivät heikoimmat kärsi. (Michel Lepasant, filosofi).

Onko siis kohtuutalouden hinta nouseva työttömyys?

Massatuotanto tuottaa työttömyyttä, koska tavoite on aina tuottaa enemmän vähemmällä työntekijämäärällä. Paikallisilla markkinoilla tarvitaan enemmän työvoimaa. Mutta se tarvitsee vähemmän energiaa kuljetuksiin ja pakkauksiin.

Kohtuutalouden sanoma on myös, että voimme elää hyvin vähemmällä työllä ja rikkaammalla sosiaalisella elämällä.

Mutta entä köyhät maat, eikö siellä pidä parantaa elintasoja?

Nykytuotanto riittäisi hyvin ruokkimaan kaikkia maapallon ihmisiä. YK-raportin mukaan köyhyyden poistamiseen tarvitaan vähemmän rahaa kuin mitä menee ruokahävikkiin pelkästään Yhdysvalloissa. Suuri kysymys on mitä tuotetaan ja kenelle. Kysymys on perustarpeista.

Mikä on kohtuutalousliikkeen strategia talousajattelun muuttamiseksi?

Työskentelemme kolmella tasolla. Ensimmäinen on vapaaehtoinen yksinkertaisuus. Toinen on yhteiset siirtymän kokeilut. Ja kolmas on poliittinen vaikuttaminen.

Tavoitteena ei ole löytää jakolinjoja ja vastakkainasetteluja yhteiskunnassa vaan mahdollisimman tehokkaasti tuottaa muutosta. Vapaaehtoinen yksinkertaisuus on sitä, että keskitymme siihen, minkä uskomme olevan itsellemme tärkeintä. Ei kaikkien tarvitse olla viattomia ja puhtaita.

Yksilön yksinkertainen elämä ei kuitenkaan riitä, tarvitaan myös yhteisiä kokeiluja. Tarvitaan osuustoiminnallisuuden uutta aaltoa. Mitä pystytään tuottamaan paikallisesti, se myös tuotetaan. Luomutuotanto, paikallisrahat, vaihtoehtomediat, vaihtoehtoiset opetustavat jne.

Joudumme koko ajan miettimään yksilöllisiä valintoja ja niiden suhdetta yhteisiin kokeiluihin ja poliittiseen toimintaan. Uusi poliittinen projekti on uuden maailman rakentaminen. Voimme tutkia utooppisia sosialisteja kuten Owenia, Proudhonia jne. Heillekin oli tärkeämpi vaikuttaa kuin saada suuria kannatuslukuja vaaleissa. Perustettiin osuustoiminnallisia vakuutusyhtiöitä, yrityksiä ja yhdistyksiä.

Yhä enemmän ihmisiä hylkäävät kasvun, mutta suuri enemmistö on edelleen sen kannalla. Se voi johtaa yhteydenottoihin. Mutta vielä ei ole loppumatonta halpaa energialähdettä näkyvissä.

Talouselämä voi myös hyötyä kasvun kritiikistä. Vihreillä tuotteilla on menekkiä. Siksi on vaikutettava poliittisella tasolla ja yritettävä saada yhteiskunta kokonaisuudessaan hyväksymään kohtuutalouden periaatteita ennen kuin on liian myöhäistä.

Pitää käyttää entistä enemmän mielikuvitusta ja vakuuttaa ihmisiä vaihtoehdon toimivuudesta. Suuri muutos on joka tapauksessa välttämätön.

On myös mahdollista, että vapaaehtoisesti tämä ei tule tapahtumaan vaan mennään katastrofien kautta.

Voimme sulkea silmämme välttämättömästä muutoksesta tai avata ne ja osallistua muutokseen.

Suomenkielinen yhteenveto: Henrik Hausen

DEGROWTH,
FROM THE MYTH OF ABUNDANCE TO VOLUNTARY SIMPLICITY

PRODUCTION: ASOCIACIÓN CÁMARA LIBRE
DIRECTION AND SCRIPT: LUIS PICAZO CASARIEGO
FILMMAKER: MANUEL PICAZO CASARIEGO
POST-PRODUCTION VIDEO: MANUEL PICAZO CASARIEGO
POST-PRODUCTION AUDIO: RAFAEL CASASOLARIEGA AND PEDRO JAVIER CASTILLERO
MUSIC: MAPS AND DIAGRAMS
COUNTRY OF PRODUCTION: SPAIN
YEAR OF PRODUCTION: 2015
DURATION: 52 MINUTES
FORMAT: HD
COLOUR: COLOUR
SCREEN (ASPECT RATIO): 16:9
SOUND: STEREO
GENRE: DOCUMENTARY
ORIGINAL LANGUAGE: SPANISH, FRENCH, ITALIAN AND ENGLISH
SUBTITLES ENGLISH
More information: documentaldecrecimiento.com, documentaldecrecimiento@gmail.com